

Kennemerstrand wordt duinvallei

Dankzij Europese regelgeving en de lobby van de 'Vrienden van het Kennemerstrand' kon het gelijknamige strand zich ontwikkelen tot een bijzondere duinvallei in een toeristische omgeving. Het is weer genieten met parnassia, gentianen en orchideeën.

Tekst Joop Mourik, KNNV afdeling Haarlem e.o.

Het nog jonge Kennemerstrand heeft al vele vrienden. Zij komen niet alleen samen om van de uitbundige natuur te genieten, maar ook om anderen erover te vertellen en om te beheren. De jaarlijkse natuurwerkdag in november is inmiddels een traditie waarop vrijwilligers uit de hele regio de handen uit de mouwen steken: maaisel bij elkaar harken, overhangend hout terugzetten en de bijzondere natuurervaringen van het jaar met elkaar bespreken.

De Vrienden van het Kennemerstrand, verenigd in een gelijknamige werkgroep, laten zien dat natuur pas echt betekenis krijgt als betrokkenen de waarden ervan inzien en deze koesteren. Niet alleen natuur-

Tijdens het broedconcert in mei klinkt de kleine karekiet op uit het rietmoeras

hebbers, maar ook gemeente, provincie en organisaties zoals Natuurmonumenten en Stichting Duinbehoud hebben zich de afgelopen jaren ingezet voor de bescherming. Het van de zee afgesnoerde stukje strand is nu een officieel natuurgebied, dat met steun van overheid, bedrijfsleven en particulieren beheerd kan worden door vrijwilligers, de Vrienden van het Kennemerstrand.

JACHTHAVEN EN BOULEVARD

Al meer dan een eeuw is de Zuidpier van IJmuiden een geliefd excursiedoel van natuurwaarnemers. Vogelspotters, schelpenzoekers en de laatste decennia ook floristen hebben allemaal dezelfde ervaring van het uitwaaien bij een stevige zeebries en de gemoedelijke sfeer van het IJmuidense strandleven. Oudere piergangers kennen nog wel de strandslag met paviljoen Zuidpier, lange tijd het startpunt van vooral winterse excursies, de plek om na afloop even op te warmen en het waarnemers logboek aan te vullen.

In een eeuw tijd is er veel veranderd voor zowel natuur als omgeving. Na verlenging

Vochtige duinvalleien en grijze duinen staan centraal op het Kennemerstrand. Beeld Joop Mourik

van het stenen landhoofd in de jaren zestig verbreedde het strand zich. In enkele decennia ontstond er een min of meer driehoekige vlakte van meer dan een kilometer lengte en breedte. Boven de vloedlijn die geleidelijk naar het westen opschoof, waaiden lage duintjes op. Er verschenen nieuwe plantensoorten zoals zeewolfsmelk, zeekool en strandbiet. Het zich ontwikkelende duinlandschap vormde een sensatie aan de vastelandskust.

De strandverbreding ging ook niet voorbij aan ondernemend IJmuiden. In de beschutting van de pier kwamen een jachthaven en een heuse boulevard. De strandduintjes moesten wijken voor een parkeerplaats, maar dat verlies werd aan tekentafels gecompenseerd met de aanleg van een sluffer in de zuidelijke punt. Ter bescherming van de grote vlakte modelleerden bulldozers een nieuwe duinenrij langs de hoogwaterlijn. Het benodigde zand kwam uit een zuigput op het strand, het latere Kennemermeer.

NATUUR IN STROOMVERSNELLING

Na de afsnoering stond de natuur op de vlakte niet stil. De plotselinge afname van dynamiek en de versnelde verzoeting brachten een explosie van plantengroei teweeg. In hoog tempo volgden zoetwaterplanten de zout- en brakwatertolerante soorten op, struiken, grassen en ruigtekruiden verdrongen de pioniers van het kale zand.

Gelukkig verliep de ontwikkeling niet overal even onstuimig. Een winternatte zone tussen het meer en het hoge strand kreeg het aspect van een primaire duinvallei met knobbies, parnassia en moeraswespenorchis als toonaangevende soorten. De altijd natte meeroever ontwikkelde zich tot een verlandingszone met riet, hoge ruigtekruiden en wilgen. Drogere delen aan de duinvoet maar ook richels en hobbels op de vlakte werden in bezit genomen door duindoorn, wilgen en andere snelgroeïende houtsoorten. In enkele jaren tijd ontstonden er enorme struwelen die de waardevolle duinvalleivegetatie meer

en meer verdrongen. De kleinoden, vaak de pareltjes van de Nederlandse natuur, dreigden onder het geweld van het voortrollend hout ten onder te gaan. Snelheid van handelen was geboden.

De natuurwaarnemers die het ene na het andere pareltje ontdekten, verenigden zich tot de werkgroep Vrienden van het Kennemerstrand. Ze vestigden de aandacht op de uitzonderlijke natuurwaarden, trokken aan bellen en rammelden aan deuren van ambtenaren en beleidsmakers. In 2006 was de ondertekening van een convenant door de eigenaren, overheden en natuurorganisaties een mijlpaal. De daarin vastgelegde begrenzing tussen het toeristische gebied en het natuurgebied werd later de officiële grens van het Europese habitatrichtlijn gebied Kennemerland-Zuid.

SAMENWERKING EN FINANCIERING

Nadat het natuurgebied was erkend moest er ook duidelijkheid komen over het beheer. Welke organisatie ging dat op zich nemen? Stichting Duinbehoud nam het initiatief en maakte in samenwerking met de Vrienden van het Kennemerstrand en Natuurmonumenten een beheerplan conform de habitatrichtlijn. Het tegengaan van verruiging van de valleivegetatie en het terugdringen van struweel ten gunste van de habitattypen Vochtige duinvallei en Grijze duinen staan daarin centraal. Dichte doornstruwelen en andere belangrijke broedlocaties worden ontzien.

De Vrienden kregen van de gemeente Velsen het mandaat om hun expertise in te zetten voor het beheer. Ze gingen aan de slag maar hadden niet de capaciteit om de verruiging handmatig onder de duim te houden, laat staan de struwelen terug te dringen. Finan-

ciëring en organisatorische ondersteuning waren nodig. De werkgroep sloot zich in 2009 aan bij de KNNV afd. Haarlem e.o.. Dankzij subsidies en donaties kon het machinale maaibeheer worden veiliggesteld, en is een begin gemaakt met het terugzetten van hout.

Met subsidie van de Provincie Noord-Holland is in 2009 en 2010 een gedeelte van de overwoekerde duintjes vrijgemaakt. Doel was om een biotoop te creëren voor de heivlinder en uiteraard ook om andere soorten van het open duin de ruimte te geven. Al in het eerste jaar was het resultaat gunstig, diverse heivlinders streken neer op het zilververwarmde zand. De planten kwamen met een feestelijk zomerboekje van onder andere honingklaver, bitterkruid en slangenkruid. Kenmerkende soorten van het zeedorpenlandschap verschenen: nachtsilene, zwenkdravik en wondklaver.

Met eigen geld, verkregen uit spontane donaties en als dankbetuiging voor rondleidingen, kon machinaal een gedeelte van het sterk verruigde rietland tot op de ondergrond kaalgeschraapt worden en werd een klein gedeelte van de vallei ontbost. Uiteraard nadat een ploeg vrijwilligers wekenlang bezig geweest was met het voorbereidende werk van zagen en de weg vrijmaken. De komende jaren staan meer en grotere projecten op het programma om de speciale valleivegetatie meer ruimte te geven en de landschappelijke variatie te vergroten. Veel winst is te behalen in de overgangszone van vochtig en droog, die nu grotendeels in de duisternis ligt van doorgesloten hout en ruigte.

CONTACTEN

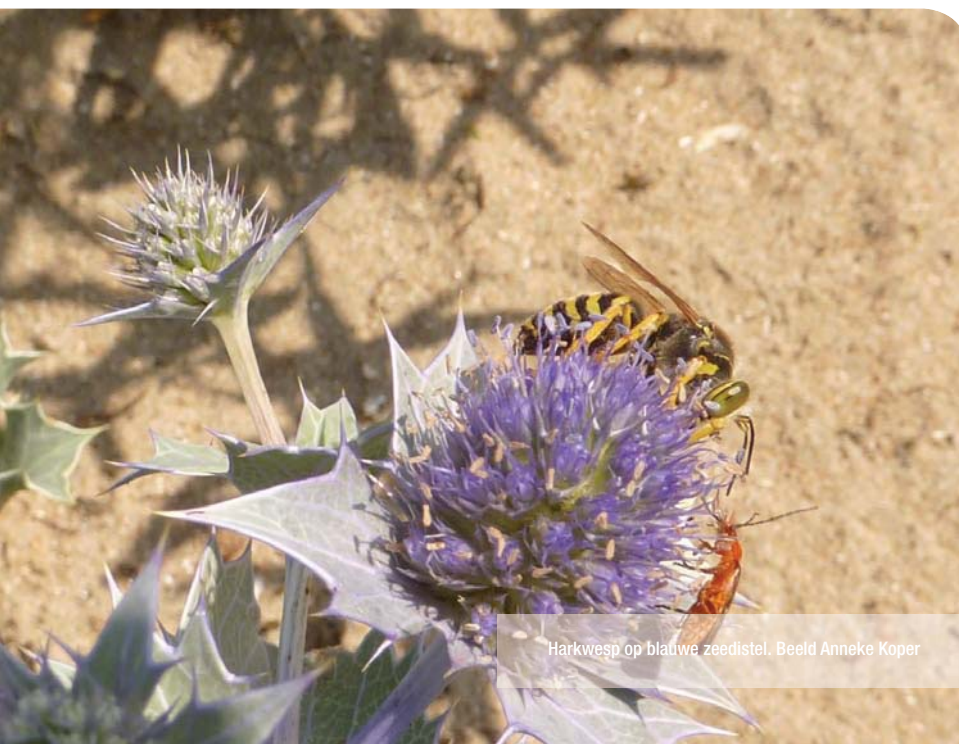
Al met al draaien de bescherming en het beheer om aanstekelijk enthousiasme, vele

Lekker aan de slag op de Natuurwerkdag 2010.

Beeld Alie Postma

vrijwilligershanden en goede contacten met de eigenaren, omwonenden en ondernemende burens. Personeelsuitstapjes worden natuurwerkdagen, rondleidingen ook wel vergaderingen over knelpunten en toekomstwensen. Wandelaars, sporters en zomerbewoners van de strandhuisjes en camping vinden het groene Kennemerstrand prachtig. Met de Vrienden genieten ze ervan, leren de bijzondere soorten kennen en de kwetsbare gedeeltes te ontzien. En wat geeft de natuur ervoor terug? Vogels uit allerlei richtingen, in elk seizoen weer andere. Tijdens het broedconcert in mei klinken kleine karekiet en rietgors op uit het rietmoeras, nachtegaal, braamsluiper, blauwborst en nog een hele reeks zangers uit het strandstruweel. Dan ook komt het zomerse bloementapijt op kleur. Eerst het roze van de handekenskruiden, dan het geel van de ratelaars en daarna een mengeling van duizendguldenkruiden, moeraswespenorchis, parnassia en slanke gentiaan. En daar tussenin een hele reeks van duinvalleispecialiteiten, kleinoden waarvan Jac. P. Thijsse slechts kon dromen in zijn Kennemerland. Topstuk in de collectie is wel de groenknolorchis die de hele vallei begint te veroveren, als kleine triomf van het vrijwillige natuurbeheer.

Harkwesep op blauwe zeedistel. Beeld Anneke Koper

Net als veel natuurgebieden geniet het Kennemerstrand bescherming dankzij de Europese habitatrichtlijn. Daarom geeft de Vogelbescherming tijdens het congres 'Van waarnemen naar natuurbeschermen' de workshop 'Europese regelgeving op lokaal niveau'. Meer informatie en aannemen: www5.knnv.nl/congres.